

Paquet de
Serveis Mínims

Paquet de Serveis Mínims

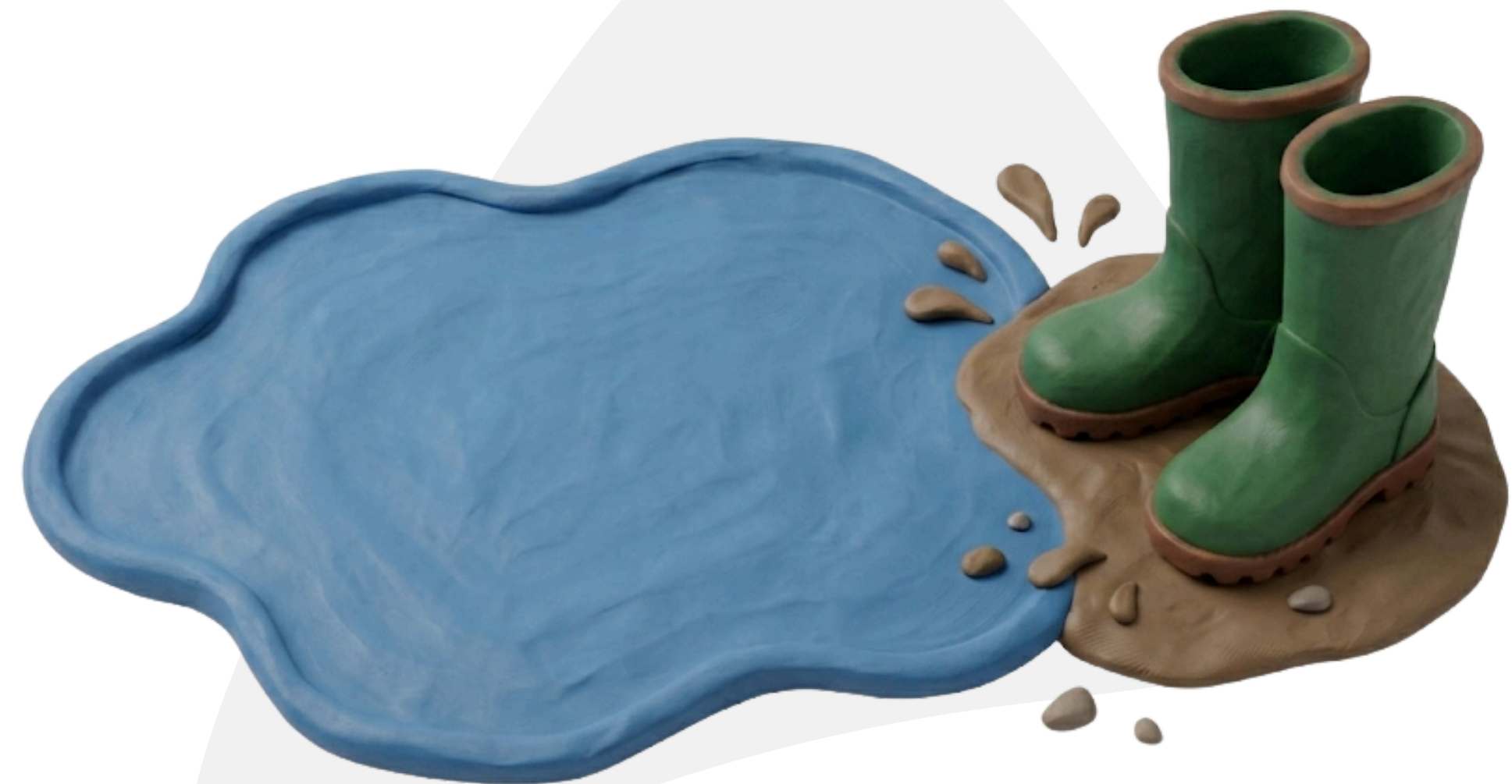
Essencial SMAPS

Què ha d'estar activat, com a mínim, per a
protegir la salut mental i el benestar
psicosocial en una emergència.

Per què parlar de Paquet de Serveis Mínims?

Les emergències no sols generen danys materials. També produeixen patiment psicològic i social: por, incertesa, pèrdues, separació, esgotament, canvis bruscos en els rols, ruptura de suports i dificultats per a afrontar la vida quotidiana. Per a moltes persones, estes reaccions seran intenses però transitòries; per a altres, afectaran de forma significativa el seu funcionament i requeriran suports més estructurats.

La resposta en salut mental i suport psicosocial no ha d'aparéixer al final, com un complement. Integrar-la des de l'inici millora la capacitat de les persones per a sobreviure, recuperar-se i refer les seues vides, i a més pot augmentar l'impacte de la resta de sectors de la resposta.

SMAPS forma part d'una resposta que protegeix la vida, la dignitat i la recuperació.

Què és el Paquet de Serveis Mínims SMAPS?

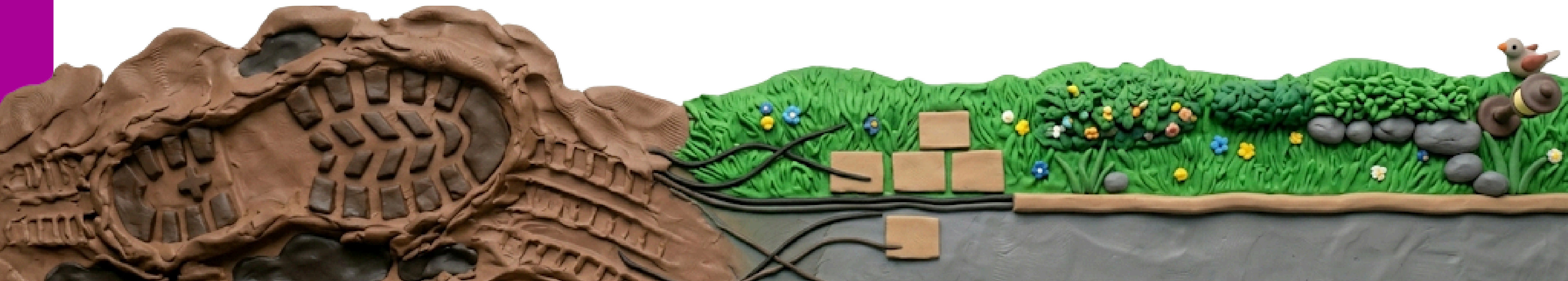
No és tot el desitjable. És el mínim que no hauria de faltar.

Reuneix un conjunt d'activitats de màxima prioritat per a respondre a les necessitats essencials i immediates de les poblacions afectades per emergències. Cada activitat s'acompanya d'accions bàsiques, les imprescindibles per a fer-la de forma segura i eficaç, i d'accions addicionals que poden prioritzar-se segons el context i els recursos. Les activitats del paquet haurien de ser accessibles, de qualitat, adaptades al context i prestades d'una forma acceptable per a les persones afectades segons edat, gènere i altres característiques diverses. Si una activitat bàsica no existeix, hauria d'activar-se el més prompte possible.

Com ha d'entendre's?

Permet ampliar i enfortir progressivament els suports, enllaçant la resposta immediata amb sistemes més sostenibles a mitjà i llarg termini.

El paquet no està pensat perquè l'execute una sola organització. La seua lògica és territorial i intersectorial: diferents actors han de coordinar-se perquè, en conjunt, les activitats mínimes estiguen cobertes. Per això serveix com a ferramenta de planificació, d'identificació de bretxes, de prioritització i de millora de la resposta.

A qui li correspon?

És multisectorial i transversal. No sols per a psicòlegs/gues ni sanitat.

Està pensat per a qui coordina, planifica, implementa, recolza o finança la resposta: administracions públiques, grups tècnics, serveis de salut, serveis socials, protecció, educació, entitats socials, recursos comunitaris i altres actors de l'emergència. Açò és especialment important en emergències climàtiques: ajuntaments, protecció civil, serveis socials, salut, educació, igualtat, infància, habitatge i teixit comunitari formen part de l'ecosistema que pot protegir o debilitar el benestar psicosocial de la població.

Quins principis han de sostindre tota la resposta?

En la pràctica, açò significa prestar atenció a la dignitat, la privacitat, la inclusió, l'accessibilitat real, la seguretat de la informació, els mecanismes de derivació i la protecció de grups en major risc.

Tota resposta SMAPS mínimament adequada ha de basar-se en drets humans, equitat, no discriminació, participació, no dany, adaptació cultural i aprofitament de capacitats i suports ja existents.

Secció 1. El primer: coordinar i avaluar

1.1 Coordinar la SMAPS en el marc de cada sector i entre sectors:

Ha d'existir un mecanisme clar de coordinació SMAPS que connecte salut, protecció, educació, serveis socials, comunitat i altres sectors pertinents. La seua funció és compartir informació, acordar prioritats, detectar bretxes, ordenar rols i evitar duplicitats.

Sense coordinació i sense lectura de context, no hi ha resposta mínima de qualitat.

1.2 Avaluar les necessitats i els recursos de SMAPS per a orientar la programació:

L'avaluació ha d'ajudar a comprendre què està ocorrent, quines amenaces i factors protectors existeixen, quines capacitats d'afrontament hi ha i quins recursos estan disponibles. Ha de coordinar-se, recollir informació útil i desagregada quan siga possible, protegir la confidencialitat i servir per a la planificació i la presa de decisions.

Secció 2. El que tot programa de SMAPS ha de tindre

2.1 Dissenyar, planificar i coordinar:

Tota intervenció ha d'estar ben definida, coordinada i alineada amb la resposta general.

2.2 Crear i posar en marxa un sistema de monitoratge i avaluació:

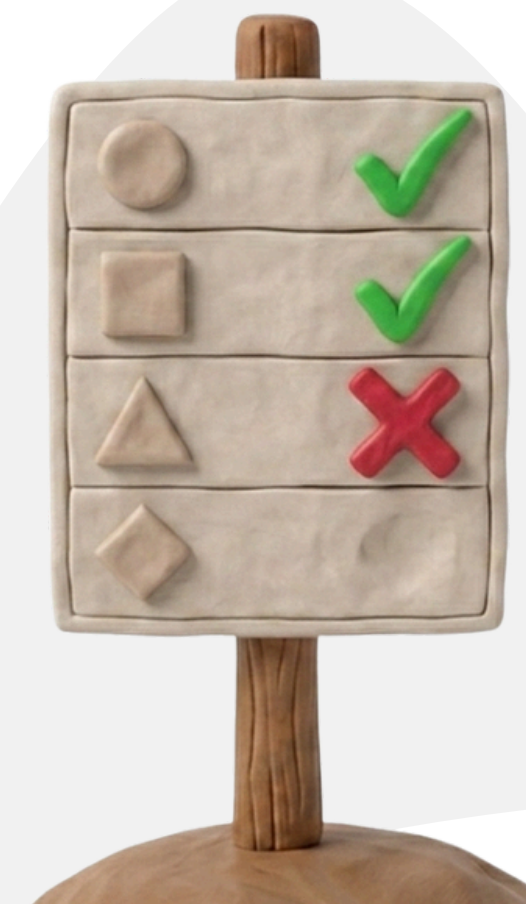
És necessari fer seguiment, mesurar avanços i ajustar la intervenció quan calga.

2.3 Cuidar del personal i del voluntariat:

Imprescindible per a sostindre una resposta de qualitat, segura i sostenible.

2.4 Reforçar les competències en salut mental del personal:

La formació ha d'adaptar-se al rol de cada persona i comptar amb seguiment i supervisió.

Secció 3. Activitats programàtiques

Primer bloc: orientació i suport psicosocial bàsic

3.1 Oferir orientació en SMAPS a actors humanitaris i comunitat:

Busca que els qui participen en la resposta compreguen com protegir el benestar psicosocial des del seu propi rol.

3.2 Oferir orientació bàsica en suport psicosocial a primera línia i líders comunitaris:

Aporta ferramentes bàsiques de detecció, escolta, suport, comunicació i derivació per a acompanyar sense danyar.

Ajuden a que la resposta no depenga només d'especialistes, sinó que impregne la primera línia i la comunitat. Tota persona pot protegir o danyar.

Secció 3. Activitats programàtiques

Segon bloc: informació útil i activació comunitària

3.3 Difondre missatges clau per a promoure la salut mental i el benestar:

La informació ha de ser clara, útil i accessible, ajudant a reduir incertesa, reforçar l'afrontament i donar a conèixer els recursos disponibles.

3.4 Afavorir activitats grupals comunitàries en matèria de SMAPS:

La resposta ha de recolzar i enfortir xarxes, grups i suports comunitaris ja existents, promovent el suport mutu i l'organització col·lectiva.

Secció 3. Activitats programàtiques

3.5 Organitzar activitats de desenvolupament en la primera infància per a donar suport a xiquets i xiquetes de curta edat i els seus cuidadors/es.

3.6 Organitzar activitats en grup per a millorar la salut mental i el benestar psicosocial dels xiquets i les xiquetes.

3.7 Promoure la salut mental i el benestar psicosocial dels cuidadors i reforçar la seua capacitat de donar suport als xiquets i les xiquetes.

3.8 Afavorir la salut mental i el benestar psicosocial del personal educatiu i reforçar la seua capacitat de donar suport als xiquets i les xiquetes.

Tercer bloc: protegir el desenvolupament i els vincles

Secció 3. Activitats programàtiques

Quart bloc: suport específic i protecció reforçada.

3.9 Prestar serveis de salut mental i suport psicosocial en espais segurs per a dones i xiquetes:

Esta activitat connecta la SMAPS amb la protecció, la prevenció de danys, la seguretat i el suport específic en contextos on dones i xiquetes poden enfrontar majors riscos. Cal integrar la SMAPS en la programació de violència de gènere i articular mecanismes de remissió, accessibilitat i seguiment adequats.

La resposta no pot ser neutra: l'emergència afecta de forma desigual i la protecció ha de reconèixer-ho.

Secció 3. Activitats programàtiques

Cinqué bloc: quan cal suport més focalitzat.

3.10 Atendre la salut mental en el marc dels serveis sanitaris en general:

L'atenció sanitària general ha d'incorporar suport psicològic bàsic, bona comunicació i accés adequat des de la primera porta d'entrada.

3.11 Proporcionar cures de SMAPS en l'atenció clínica a supervivents de violència sexual i de parella:

La resposta ha d'incloure suport psicosocial específic i sensible per a persones supervivents de violència.

3.13 Oferir SMAPS mitjançant serveis de gestió de casos:

La gestió de casos permet acompanyar situacions complexes i connectar la persona amb els suports i recursos que necessita.

Secció 3. Activitats programàtiques

Sisé bloc: institucions i situacions d'alta vulnerabilitat.

3.14 Protegir i cuidar les persones internades en hospitals psiquiàtrics i altres institucions

Les persones institucionalitzades solen quedar fora de la mirada general de l'emergència. El paquet exigeix que les seues necessitats bàsiques, la seua seguretat, el seu accés a suports i la seua dignitat no queden suspesos durant la crisi. Això enllaça amb una idea central de l'enfocament SMAPS: la inclusió real de les persones amb problemes de salut mental i discapacitat psicosocial en tots els sistemes de resposta.

Una emergència no justifica deixar sense protecció a qui ja estava en major risc.

Secció 4. Activitats per a contextos específics

4.1 Integrar les consideracions i el suport en matèria de SMAPS en la gestió de casos clínics de malalties infeccioses:

La resposta ha d'incorporar suport psicosocial també en contextos sanitaris específics, adaptant-lo a les necessitats de cada situació.

En emergències climàtiques, esta lògica és útil per a pensar altres escenaris d'especial vulnerabilitat on siga necessari desplegar suports adaptats i coordinació reforçada, com albergs, centres d'evacuació i recursos temporals.

4.2 Prestar serveis de SMAPS a persones privades de llibertat:

Les persones privades de llibertat també han de comptar amb suports de salut mental i acompanyament psicosocial adequats.

Llista de verificació de compliment mínim

Per a afirmar que un territori està activant el Paquet de Serveis Mínims SMAPS, hauria de poder respondre afirmativament a estes preguntes.

- Existeix un mecanisme clar de coordinació SMAPS intersectorial?
- S'estan avaluant necessitats i recursos per a orientar la resposta?
- Els programes tenen disseny, seguiment i avaluació?
- El personal compta amb mesures de cura i suport? S'estan reforçant competències del personal i voluntariat?
- La primera línia rep orientació bàsica en SMAPS?
- Es difonen missatges clars, útils i no patologitzants?
- Existeixen activitats grupals i suports comunitaris?
- S'està protegint la infància, cuidadors i comunitat educativa?
- S'ofereixen respostes específiques en violència de gènere i altres casos complexos?
- La salut general integra suport psicosocial bàsic i derivació?
- Es protegeix les persones institucionalitzades i altres grups en major risc?

Essencial SMAPS

Si activem este paquet, estarem posant en marxa els mínims necessaris per a protegir el benestar psicosocial.

Complir el Paquet de Serveis Mínims SMAPS implica activar, des de l'inici de l'emergència, les accions bàsiques necessàries per a coordinar, protegir, acompanyar i connectar les persones amb suports segurs, dignes i accessibles.

Esta informació està basada en el Paquet de Serveis Mínims de Salut Mental i Suport Psicosocial (SMAPS), elaborat pel Comité Permanent entre Organismes (IASC, 2022).

<https://www.mhpssmsp.org/es>

